

Gierstovs Byablad

Nr. 3 2018

*och regnade det i nätter och da'r,
så skulle jag dock ej klaga:
var droppe är som kristall så klar
och skön som den skönaste saga,
som sakta från molnet faller
och glider till marken och somnar
tungt
vid glittret av tusen kristaller.*

Karin Boye

Vårt mål är att skapa en levande landsbygd och värna om varandra.
Gärdslovs Byalag bankgiro 5591-7579

Modeshögsängar

Modeshögsängar är ett samarbete inom Trelleborg Tillsammans där föreningar och kommen samarbeter för att slå ängen på gammaltvis. Allt för att bevara den unika floran på ängen. I år medverkade även Natursnokarna från Naturvårdsverket och sysselsatte dom små. Vi var ca 100 personer i alla åldrar som slog med lie, räfsa, åt korv eller tog en ridtur.

Stort tack till mästare Harald Persson

Våra trogna medlemmar i full gång

Sigvard och hans pojkar

Höstens & Vinterns program 2018

Eftermiddagsgruppen

Startar höst säsongen tisdagen den 11/9.

Träffas tisdagar udda veckor kl. 14.00 – 16.00
i Kulturhuset.

För program och information kontakta:
Inger & Knut Karlsson tel.0410 – 204 73

*Ett samarbete med Studieförbundet
Vuxenskolan*

Qi-gong

Startar höst säsongen den 11/9.

Träffas tisdagar kl.19.00 i Kulturhuset.

Under ledning av Agneta Östlund.

För information och anmälan:

*Ett samarbete med Studieförbundet
Vuxenskolan*

Höstpyssel

Lördagen den 13 oktober kl.11.00 – 14.00.

Välkomnar vi alla barn till att pyssla med
oss i Kulturhuset. Plocka gärna med dig
material från naturen som du kan använda
att pyssla med.

Anmälan till:

Mette: 0723- 01 57 95

E-post: byalaget@gardslov.se

Pubafton med tema lamm

Fredagen den 19 oktober kl. 19.00.

Välkomnar vi alla medlemmar till en
Pubafton i Kulturhuset där Marie och
Gustaf Gardesson visar och informerar
om sina lamm.

Vi reser Julgranen

Lördagen den 1 december kl.09.00 träffas vi på
torget i Gärdslöv och hjälps åt att resa julgranen.
Vi säljer grillad korv och bjuder på glögg med
pepparkakor i Kulturhuset.

Julpyssel

Lördagen den 1 december kl.10.00 – 13.00

Välkomnar vi alla barn till Kulturhuset för att pyssla.

Anmälan till:

Mette: 0723- 01 57 95

E-post: byalaget@gardslov.se

Enklare Julbord

Lördagen den 1 december kl.15.00

Träffas vi på Börringe Bygdegård för att äta ett
enklare julbord med lotteri & underhållning.

Pris: 170:- inkl. dryck: lättöl/julmust.

Starkare drycker finns att köpa.

Barn under 12 år och nedåt 100:-/person.

Medhavd sprit ej tillåten.

Först till kvarn gäller.

Anmälan oss tillhanda senast den 23/11.

Bindande anmälan till:

Lennart Kristensson

Tel: 0705 – 12 08 11

E-Post: lennart@torparen.se

Lucia i Gärdslövs kyrka

Torsdagen den 13 december kl.19.00 bjuds vi på
traditionellt luciafirande med Trelleborgs Lucia i
Gärdslövs kyrka & vår kantor Peter Svensson.

Vi avslutar med kaffe och hembakta lussebullar.

Ett samarbete med Anderslövs Församling

Kallelse till Årsmöte

Lördagen den 17 november kl.17.00. i Kulturhuset ingen anmälan.

Motioner

Skall vara styrelsen tillhanda senast den 30 september.

Vid anmälan till våra aktiviteter är det först till kvarn som gäller.

Anmäl eventuella allergier vid anmälan till aktiviteten.

www.gardslov.se

Välkommen till Ottsjököckens Lönnkrog

Meny

*Kockens egna inlagda lax, laxpaté, gravlaxsås, potatissallad,
blomkålmousse, sallader mm.*

Och naturligtvis: handstampad vitkål!

Hembakt bröd

Det varma består alltid av kalvkött, hirsbiffar, varma grönsaker och grönsaksgratäng.

Kaffe med hembakade kakor.

Pris: 400:-/person för mat och resa.

Dryck köper man till på plats.

Lördag den 24 november kl. 17.00.

Vi träffas vid Kulturhuset i Gärdslöv kl. 17.00 för samling och avfärd i Veteranbuss.

Det finns 36 platser så först till kvarn gäller och anmälan är därför helt bindande.

Anmäl eventuella allergier vid anmälan till aktiviteten.

Anmälan till: Lennart Kristensson

Tel: 0705 – 12 08 11

Mail: lennart@torparen.se

Du betalar på plats när du kommer eller med Swish 123 690 55 33

DEL 2

Den svenska expedition

Otto Nordenskjöld, expeditions ledare

Den svenska expeditionen till Antarktis, '**Svenska Sydpolarexpeditionen 1901-1904**', under ledning av Otto Nordenskjöld (1869-1928) var, trots sitt dramatiska händelseförlopp med dramatik i den högre nivån, en av Sveriges mest betydelsefulla polarexpeditioner i vetenskaplig mening. Trots namnet fanns inga ambitioner, till skillnad från den brittiska, att ens försöka nå Sydpolen. Valet av forskningsfält som Nordenskjöld gjorde var i verkligheten en plats i Antarktis så långt som möjligt från den geografiska sydpolen, nordspetsen av Antarktis-halvön. Den var dessutom den enda svenska expedition vilken kom att utrustas och avsegla till Antarktis under den s.k. "*Heroiska eran*" (1895-1922), den tid då man för transporterna var hänvisad till segelfartyg med hjälpmotor. Slädarna drogs av hundar och radiokommunikation var ännu ett okänt begrepp.

Fartyget *ANTARCTIC* var det samma som Borchgrevink seglade ombord till Antarktis 1894-95. Valfångstfartyget såldes efter sitt besök i Antarktis till prof. A. G. Nathorst (en skåning!) som genomförde två stora omfattande svenska vetenskapliga expeditioner till Arktis. Sommaren 1898 kringseglade *ANTARCTIC* Spetsbergen (numera Svalbard) och sommaren 1899 undersökte man och karterade nordöstra Grönland där man än i dag finner åtskilliga svenska platsnamn.

År 1900 var fartyget i dansk ägo och seglade under sommaren med en vetenskaplig expedition till östra Grönland under ledning av löjtnanten Amdrup. Ombord var då som geolog svensken Otto Nordenskjöld som senare med bidrag från privata donatorer i Göteborg, köpte fartyget i december 1900.

Även sommaren 1901 seglade *ANTARCTIC* i Ishavet kring Spetsbergen då Nordenskjöld tvingades hyra ut skutan pga. av den dåliga ekonomi hans kommande expedition stod inför. Det var den svenska delen av den svensk-ryska gradmätningsexpeditionen (1898-1902) som chartrade skutan till sina mätningar på Spetsbergen.

Otto Nordenskjöld hade redan åren 1895-1897 varit ledare för en expedition till Sydamerika och utforskat kontinentens sydligaste delar, Patagonien och Eldlandet. Han närde en vision att komma än längre söderut, ivrigt pådriven av sin berömda morbror A E Nordenskiöld.

Otto Nordenskjöld hade hoppats på att få regeringens och kungens stöd till sin 'Sydpols expedition' men detta uteblev. I stället fick han helt lita till privata sponsorer och företag, av vilka flera skånska företag ställde upp med matkonserver, socker, mjöl, sprit etc. och tillbehör som expeditionen var beroende av. Dessutom hade Nordenskjöld anlitat den redan berömde norske ishavsskepparen och val- och sälfångaren kapten C. A. Larsen som befälhavare på *ANTARCTIC*.

Kapten C. A. Larsen

Larsen hade tidigare besökt Antarktis-halvön sommaren 1892-93 och 1893-94 med fartyget *JASON* i syfte att undersöka förutsättningar för fångst av rätval och säl. Han hade även funnit fossiler på ön Seymour, vilket intresserade geologen och glaciologen Otto Nordenskjöld. Larsen hade efter sina tidigare resor sökt en möjlighet att återkomma söder ut i syfte att bedriva val- och sälfångst och dessutom finna en plats där man kunde anlägga en landbaserad valfångststation.

Som kapten ombord blev Larsen ansvarig för att bemanna fartyget i oktober 1901. Nordenskjöld som eftersträvade en '*Unions-lösning*' krävde att delar av manskapet skulle vara svensk. Både Larsen liksom Nordenskjöld hade en mycket positiv syn på den svensk-norska unionen, i det senare fallet kanske kopplat till ett besök på nordvästra Island förälskat sig i en norsk valfångstkaptens dotter, som 1905 kom att bli Ottos livspartner. Sanningen var nog även att Nordenskjöld var och förblev en internationalist som starkt vädjade till ett öppet vetenskapligt världssamfund, i en tid då nationalismen flödade.

Jakt på marina däggdjur var tänkt att bättra på den kraftigt underfinansierade expeditionen. Merparten av den norska besättningen rekryterades från området Larvik-Sandefjord, alla erfarna Ishavsjägare som tillbringat åtskilliga turer på Norra Ishavet på jakt efter val och säl. Två hade dessutom medverkat på Larsens tidigare turer till Antarktis, Ole Jonassen och Anton Olsen Ula och några hade även medverkat andra i vetenskapliga och räddningsexpeditioner till Norra Ishavet. Haslum, 2e styrman, hade medverkat i Nathorst båda vetenskapliga expeditioner med *ANTARCTIC* 1898 och 1899 och hade dessutom vistats mer än 20 säsonger i Norra Ishavet. Även 1ste styrman Andreassen hade många års ishavserfarenheter i norr. Det var från norsk sida en mycket erfaret manskap van att segla bland isen i extrema förhållanden.

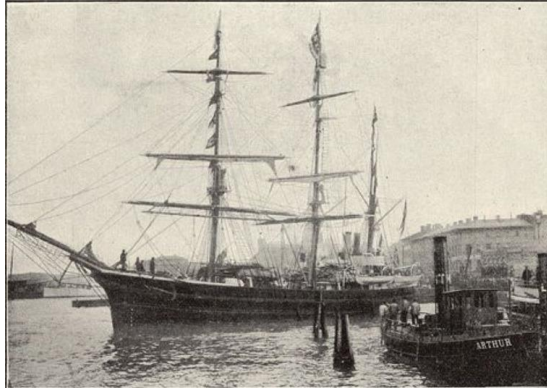
Av den svenska kontingenten av manskapet var flertalet erfarna sjömän som bestod av nio man. Vid avfärden hade detta krympt till åtta då Håkansson som skulle vara 3e styrman valde att tragiskt begå självmord strax innan avfärden från Göteborg.

Den enda skåningen bland manskapet, var eldaren Wilhelm Holmberg-Jönsson, '*Holmen*' kallad ombord och från Gärdslöv. Han påmönstrade den 14 oktober 1901 i Göteborg. Fartyget var ett segelfartyg utrustat med en hjälpmotor och kol var bränslet. Eldare var nog en av de värst utsatte befattningarna man kunde ha ombord, då man jobbade i koldammet oavsett hur mycket skutan gungade. Olycksrisken att krossas var dessutom då alltid överhängande.

En stockholmare, fartygets yngste, Gustaf Åkerlundh blott 18 år gammal fanns med som jungman. Merparten av besättningen var unga män mellan 20 och 30 år gamla. Stewarden Gustaf Schönback hade medverkat i Nathorsts expeditioner ombord *ANTARCTIC* 1898, och matrosen Harald Egelin (Linköping) fanns ombord på fartyget sommaren 1901 till Spetsbergen med gradmätningsexpedition.

Vetenskapsmännen som Nordenskjöld valt att sammanföra till sin expedition var nyligen utexaminerade från sina universitetsstudier. Den mest erfarne Axel Ohlin hade medverkat i ett flertal expeditioner till Norra Ishavet, bördig från Visingsö men lundensare där han disputerade i marin zoologi. Även kandidaten J. G. Andersson (geolog) hade medverkat på Nathorsts första expedition 1898 och senare genomfört en egen expedition till Björnön, belägen mellan Spetsbergen och Norges fastland i Barentshavet.

Avresan - Wilhelms äventyr börjar

ANTARCTIC lämnar Göteborg den 16 oktober 1901 med Wilhelm ombord.

Expeditionsfartyget *ANTARCTIC* lämnade Göteborg den 16 oktober 1901 och skulle aldrig återkomma till Sverige. Man gick via Sandefjord, i Oslofjorden, för att lasta fångstredskap och tankar till säl- och valolja, vidare till Falmouth för att lasta kol och slutligen nåddes Buenos Aires den 16 december 1901. Fartyget var lastat till bredden med alla förrådsartiklar, mat samt ett pre-fabricerat hus. Ombord fanns även 15 grönländshundar som skulle fungera som dragdjur. Tyvärr överlevde bara ett fåtal hundar den månadslånga passagen genom tropikerna till Buenos Aires. För att minimera kolkonsumtionen (utgifter) seglade man uteslutande över Atlanten och turen tog totalt två månader att genomföra. Skutan seglade i god vind med farten 6-7 knop och med enbart maskinkraft i samma fart. Då man inte behövde skyffla kol i någon större omfattning fick Wilhelm medverka i andra sysslor ombord under den långa passagen till Sydamerika.

För övrigt var expeditionen på väg mot katastrof redan några dagars resa från England då en eldsvåda bröt ut i rummet där man placerat en stor tunna med sprit som skulle användas till zoologiska preparat. Vidare hann man med en lindrig grundstötning vid inloppet till La Plata-flodens mynning.

Vetenskapsmännen ombord var alla svenskar men i Buenos Aires anslöt den argentinska löjtnanten J M Sobral (kartograf & geolog) och en amerikansk konstnär,

F. Stokes, med polarmotiv som sin favorit. Dessutom lyckades man även här rekrytera en timmerman, en position som inte fyllts innan man avseglade från Göteborg. Vi vet bara att han var från Norge. Han skulle senare visa sig vara oduglig och lämnade fartyget, rymde, efter deras första besök i Antarktis då man ankom till Ushuaia i mars 1902 en då argentinsk utpost och fångkoloni i Beagle-kanalen. Han är och förblir okänd till namn då inte några anteckningar i skeppsloggen eller dagböcker efterlämnat spår. Ölänningen, 3e styrman, Axel Reinholdz kommenterar bara att *'han satt mest i hytten och söp'*.

De svenska vetenskapsmännen och kapten Larsen i gunrummet ombord på
ANTARCTIC

DUSE, EKELÖF, LARSEN, K. A. ANDERSSON, OHLIN,
BODMAN, SKOTTSBERG, NORDENSKJÖLD.

J. G. ANDERSON saknas då han anslöt expedition i Port Stanley först i mars 1902.

Den 21 december 1901 lämnade man ett sommaraktigt Buenos Aires och satte kurs mot is och kyla. Det skulle dröja nästan på dagen två år innan man åter fick uppleva en varm och behaglig sommar igen då man återkom till Argentinas huvudstad.

Antarktis - polarforskningen påbörjas

Färden ställdes mot den Antarktiska halvön och ögruppen South Shetland, där man genomförde sin första landning på Nelsonön den 11 januari 1902, bland pingviner och sälar. I havet utanför ankringsplatsen flöt isberg i storlek som man knappt kunde tro existerade. Männen ombord var överväldigade av vyerna som mötte dem på samma sätt som besökare än idag blir vid sitt första möte med Antarktis. Det går inte med varken ord eller bild att beskriva utan måste upplevas. Storslaget!

Tidigare expeditioner hade bara fragmentariskt kartlagt området och kartan som upprättades av *BELGICA* expeditionen visade sig vara synnerligen bristfällig och man ägnade därför tid till att utforska den nordvästra sidan av halvön, både sommaren 1901/02 och senare 1902/03.

Den 15 januari 1902 fortsatte man öster ut, som planerat, genom Erebus & Terror Gulf som Ross delvis utforskat 1842 och in i Weddellhavet där kapten Larsen seglat 1892-1894. Där hade Nordenskjöld för avsikt att etablera sin vinterbas med sitt prefabricerat hus. Man landade på Pauletön vilket drygt ett år senare skulle visa sig vara av stor betydelse. Ön utgör en stor häckningskoloni av adielie pingviner, vilket kom att bli livsavgörande i ett senare skede av expeditionen.

På ön Snow Hill upprättades slutligen i februari 1902 ett basläger med det huset som man haft ombord sedan Göteborg, där sex man skulle övervintra 1902. Huset står än idag på plats trots alla extrema vinterstormar som varit sedan de uppfördes. Kanske ett bevis på gott svensk hantverkskunnande och kvalitet från tidigt 1900-tal?

Baslägret på Snow Hill 1902. Huset uppmätte de 'ansenliga' dimensioner 6x4 m² där sex man med tre små sovalkover om 2x2 m² med översängar hade sin bas i nästan två år.

Snow Hill sommaren 2007. Argentina har lagt ned mängder av tid och arbete med att restaurera vinterstation. Högen med 'stenar' i bildens framkant, innehåller stenar alla med fossiler. Området tillhör ett av de bästa i Antarktis att finna fossiler, så Nordenskjöld valde verkligen rätt plats. (foto M. Forsberg)

ANTARCTIC seglade vidare för att bedriva vetenskapligt arbete samt säl- och valfångst i havsområdena runt Falklandsöarna och Sydgeorgien. Man besökte även Eldlandet (Tierra del Fuego) under vintern 1902 där fartyget överhalades efter sitt slit i södern bland is. Vid flera tillfällen var fartyget ute i stormar då även den optimistiska kapten Larsen knappt vågade tro att man skulle överleva. Redan då man lämnade Antarktis i slutet av februari 1902 drev fartyget redlöst mot Syd-Shetlandsöarna bland isberg och med minsta marginal klarade man utmaningen.

I Beagle-kanalen möter manskapet ombord *ANTARCTIC* ursprungsbefolkningen Yaghan-indianer som levde utmed alla sund och fjordar kring Kap Horn med sina kanoter. Man bytte till sig pilbågar, hudar mm. Tyvärr gick det mest förlorat då fartyget senare sjönk. Notera fartyget i vänsterkanten.

Vinterstationen - Snowhill

På vinterstationen Snow Hill pågick från deras första dag den 12 februari 1902 till deras sista den 9 november 1903 kontinuerliga väderobservationer flera gånger per dag. Gösta Bodman som ansvarade för de meteorologiska och magnetiska mätningarna var ihärdig varje dygn med flera avläsningar, i nästan två hela år. Väl ombord på räddningsfartyget på väg mot Sydamerika krossade han sin väckarklocka med en yxa och slängde resterna över bord med en ståtlig ceremoni. Geologi och glaciologi och kartering av den omgivande geografin var andra dominerande forskningsområden. Man planerade att vistas en vinter i Antarktis men det blev två. Första året räckte förråden till ett överflöd av mat men det andra blev sparsamt och torftigt. Man tvingades att jaga både fåglar och sälar för att överleva. Dessutom var man då helt beroende på sälspäck som bränsle till matlagning.

Bodman skildrar vinterstormarna med att huset skakade som man var på tåget i en sovkupé. När temperaturen överskred fryspunkten rann smältvatten utmed väggar och golv. Mögel gav dem färgade 'tapeter' på väggarna.

Nordenskjöld tillsammans med den argentinska löjtnanten Sobral och hundföraren Jonasen lyckades genomföra en längre slädeexpedition utmed östra sidan av Antarktishalvön. Den gigantiska shelf-isen man följde namngavs till Larsen Iceshelf.

När *ANTARCTIC* skulle avhämta övervintrarna vid årsskiftet och sommaren 1902/03 var isläget för svårt för att nå fram till Snow Hill. Då började det verkliga äventyret.

ICA ICA Supermarket Skurup

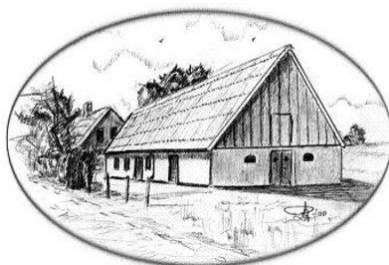
Känn dig alltid varmt välkommen till oss

Öppet alla dagar 7-21 !!

- manuell delikatess
- manuell kött
- manuell fisk
- alltid nybakat bröd 7 dagar i veckan.

ICA Supermarket Skurup Korrehusgatan 1 274 30 SKURUP

Sponsor till alla oss i Gärdslövs Byalag

Stort tack !